

Ottine Holoen

Nedskriverens navn	John Klophus
Adresse	Gausa p.å. Ø. Gausdal.
Fødselsår	1909
Fødested	Klophus

Er det egne opplevelser som skildres? Nei

Fortellerens navn:	Ottine Holoen
Adresse:	Gausa p.å.
Fødselsår:	1863
Fødested:	Klophus

Ottine forteller til mei det som eg her skriver ned.

2. Jei er føtt på husmansbruket Klophus, av foreldre Hans og Eirine, dei var husmansfolk til gården Opsahl

3. Barndomshjemmet.

Ja vi var 10 søsken i alt, men 2 døde mens dei var små den ene var 3 år da den døde, dei andre levde til dei vart gamle, og kom til forskjellige kanter.

Husmansplassen hette Klophus og tilhørte Gården Opsahl, en av bygdens største, hvem hadde ryddet plassen husker hun ikke, den hadde en jordvei på ca 25 mål (da), men det var bare lite gran som var dyrket så vitt vi hadde lit poteter, korn var det svert lite av og bærbusker eller frukttre fants ikkje. På bruket fødte vi som regel 3 kuer og disse gjek i felles hamning om sumaren det var en rett som hørte til bruket, og rett til ved og brensel i husbondens skog. Husene på plassen hørte til plassen, og noen reparering var ikke almindeleg. Fjøset bestod av gråsten det var gravet inn i bakken like ved siden av stua med et halvtekke over, fjøset sto til 1918 så eg kan også huske det godt og så var det en liten låve av tømmervegger. Plassen kjøpte min far Otto Simensen i 1903. Husmanstua bestod av to små rom hele huset var ca 5 x 6 m med et lite rom i røste som rak helt oppi taktekke, men far bygde den noe høgre og satte til en gang på øvre siden, ellers er stuen slik som den var for over 90 år siden bortset fra at den er panelt inne og ute. Inbo og utstyr var det lite av, et lite bord og noen stoler da sier Ottine, og stekeovn var det ikke, når dei skulde steke flatbrød så la dei leivene mellom to takker i peisen, og der var det også koking i malmgryter, en omn var det nokk, en kasseovn på 40 cm x 80 cm x 40 cm, med to små ringsett oppå. Senger var det og skralt med det var to senger og en sengebenk. Om dagen lagde de på et låkk, og vart da sitteplass, det var senga som bestemte vor mange det var plass til på op til tre fire i vær. Kokekar var gryter en to tri, og kopper, ellers var det mest koller og trefat, og skjeer av horn eller tre, og noe sont som pott blomster eller bilder fants ikkje.

Kostholdet, husmannen hadde kosten den tid han var på garden, dei som var heime livde av flattbrød som var av revne rå poteter og byggme litt kaku melk og flesk og potteter grøt av byggmel og vatten var en dagleg kost til kvelds med en kopp melk eller øl, dette ølet var brygget jemme, om høsten var det ofte lite med mat, så da hente det dei fekk kjøpt lit mel av gardbrukeren etter tidens priser, eller gjera noe ekstra for det. Vart vi rikti svoltne så fekk vi jerne et stykke flatbrø av mor uten noe pålegg, men det var like bra.

Det hente at enkelte måtte få en støtte av private, og også av bygda. Fjerdingen eller fattigvesenet som dei kalte det, for det bygda var delt i fire. Klærne bestod av hjemmelaget sko undertøy fantes ikke, men en sjorte av strige eller leret, og dei andre klærne bestod av lin og vadmél, alt jemmélavet. Dei vaksne hadde og stasklær som dei brukte når dei var rikti fine. Nei yttertøy var det svert få som hadde, men det hente enkelte ganger at en fekk låne av husbonden når det ikke var for mange som skulde ut (? tekst mangler).

4. Husmannsplikta.

Ottine forteller vidre at min far skulde gå i garden heile sumaren fra 14/4 til til 14/10 for plassen og mor når hun blev kalt på, og en dag i slåttén fekk ho inkaldes men var da dårleg, så måtte eg gå i stedet, eg var da 12 år gamal far hadde rett til hester på garden en dag om høsten og en dag om våren. Om sumaren i slåttén var det ofte dei slo mélt som dei kalte det, det var fast lagje å slå med ljå ei meling om dagen (4 gamle mål da) da kunde dei gå heim eller om høsten skjæra et halvt mål åker dette gjorde dei som var vanleg flinke folk til middag, slik så fekk dei å jort litt heime. I kontrakten var det med at dei skulde få grave to tønner poteter (ca 220 kg) på gården, men da skulde dei ikkje ha kosten, og for og leva billig og lettvin t så tok vi med litt ved gjorde op varme å lagde rå potteter oppå grov på litt jord så dei vart litt stekte, det var vår mat mens vi grov dei op siger Ottine. Videre forteller hun at mor var i garden med forskjellig ekstra arbeid. Det var også flere husmen der på garden some av dei hadde en litt anderledes kontrakt med visse dager hele året. Min far var skredder sier hun og, og for således fra gard til gard mesta hele vinteren, men hadde ingen maskine å sydde vær en søm med handa. Det var skjikk å bruk at alle handverkere satt ved et skjerskjilt bord eller i Kammerset for dei skulde ha litt ekstra mat.

5. Husmannskontrakten var ikke tinglyst, det var en muntleg kontrakt og om det var skrevet noe så var det husbonden som innesat med den, men var gyldig så lenge dei utfylte sine krav ellers ikke noe tidsrom.

6. Husmannen og husbonden var det stor forskjél på; men det hente nok at husmansfolk blev budne til selskap for eks. 2 dagen i et gravøl. Sláttegraut eller skurdgraut var noe ekstra men det var i mange grender en sjik å bruk, ellers var det ingen selskap for husfolkene. Det var stor forskjell på folk, enten dei var fra en gard eller fra en husmansplass. Hun forteller at en prest har uttalt at gardmansbarn bør gå først.

7. Skolegangen. Jei har gått på skole på Gråtebakken, denne skole er av dei elste og største, etter da tid en av landes største, og står fremdeles, men er noe restaurert. Jei har ikke gått anden skole, for det var mest om å gjøre at arbeide, hjemme også borte hos andre.

8. Første arbei, Ottine forteller så, Året før eg gjek for presten kom eg til garden Ovren, som barnepike uten lønn, bare kosten den bestod av for det meste ølost og graut, erterbrød uten noe pålegg, eller et stykke kaku som var skjifta. Som 15 års jente kom eg til g. Skjeggestad, og i årsløn fikk eg 2 alne strige, 4 alen leret, 1 kg ull, 3 par låge sko. Og attpå fekk eg en oppatjord kjole. Så fløtte eg til Erik Austli da var det begynt å bli litt kaffe, var da 16 år da eg kom dit som onnejente for tolv skilling dagen, og den var fra kl. 6 til dei gjek til sengs. Så om høsten fløtte eg til nabobygda Tretten først 1 år i Sprekenhus som budeie, der låg eg i fjøset, så 2 år i Kapelrud som budeie, der var 10 vaksne og ongdyr samt småkreatur, som lys bruktes feitvedstikker som dei måtte finne seg om høsten. Om someren var eg på sætren der var ysting å kjinning der som på garden, melken blev silt i koller for at rummen skulde fløtes

av først. Lengre ut på høsten var det ikke ysting vær dag, da var eg heime at til garden i skulonna, det var ca 4 km å gå ver vei i bratt å stennette veg. Da eg var heime på garden måtte en nokk op kl. 3 om morgån for at få i stan kaffen for mannen måtte ha fyry-dugurdsaukt. Som lønn fekk eg da 16 kr året og litt klæder sier Ottine.

9. Ongdomslivet. I dei åra var det av og til fester borti husmanstuene helst bearfester ingangspengene var 25 øre, det var og slike fester til inntekt til dei som det var svært dårleg med.

10. Fra Kapelrud fløtte eg tilbake til Opsahl til fars husbonde som budeie, om sumaren på setra og Otto Klopas min far var da med som gjetergutt. Vi hadde da 21 kuer, 18 gjeit, og 100 sau, disse sauer var kjøpsau, og alle dyr skulde gjetes dette var ikke alle tider så greit for en 12 års gutt. Det vart da stignig i lønnen da, var der i 2 år. Så fløtte eg til Hans Reistad som ingjente i 1 år det var det året det var en man som reiste runt og synte fram en tam bjørn, og den var intresang og se sier ho Ottine. om høsten kom eg til John Reistad som budeie for kr. 100,- fra høsten til syv uker på sumaren på egen kost. Derfra til Lie som kokke, det var mange folk der husmennene sat bestandi i bordbenken og dei andre tjenerne på andre langsiden, det var vanleg regel at slikt som grøt og supe og andet og, et dei flere av samme fatet det var store trefat, og satte kniv skje fra seg i en stikke i veggen over benken til neste måltid, dette spisebestikk var vasket vær fjortende dag og satt på plass, men hantverkerne dei spiste i kammersje. disse husfolk var snille og het Anton og Karen, var hos dei i 1 ¼ år , så var det med og tjene for da vart eg da gjift, var da 24 a 25 år gamal.

Ottine vart gjift med Simen Olsen Salemonstuen var husmanssøn og 1 år eldre. Tok så over husmansplassen under gården Åmot.

Simen var tømmerman og en serdeles man i finsnikring, og sette og mange hus i sin tid. Var pliktig til å arbeide visse tider om sumaren for bruket, men om vinteren var han fri. Simen leide ofte en kar i sit sted til å gå i gården for han var svært optat med husbygging hele året. Simen og Ottine hadde 5 gutter å 1 jente, ein gutt er død dei andre lever. Vi var der i 18 år sier Ottine, i 1910 flyttet dei til en liten gård med namn Holoa som bestyrer folk for Doktor Karl Henye. Simen er død for flere år siden, men Ottine lever fremdeles 92 år.

Tilleg til Ottine Holoens fortelling.

Da eg vart konfirmert fekk eg ingen ny kjole, men lånte av min eldre søster, og på kirkegulvet var vi plaserte etter skulane sier Ottine. Videre forteller ho at hennes foreldre klarte seg bra etter tiden, mor var borte på baking flere dager i uken jennom heile året, og da det vi barna som stelte heime, og far var skredder som tidlegere fortalt, av og til leigde han i stelle sit på garden, for han tjente bedre med skredderarbeid, en den han leigde..

Til jul fekk husmansfolka litt kjøtt og flesk å 6 kg. groft rugmel. Det var al den maten dei fekk, var som regel nede på garden å fekk stekt kaku til jul, for det var ikke stekeomner på husmansplassane i den tid, når dei stekte kaku heime så lagde dei den mellom to takker.

Disse bearfestene var laget istan av forskjellige husmansfolk i bygda, dei sørget da for litt bevertning og spelman og ingangen var da femogtyve øre. Ottine forteller da ho skulde gjifte seg, så var det visse ting en måtte ha lært og utføre eller gjera, hvist dei skulde reknas for å være gifteferdige eller være noe til jente, disse ting var å kale å spinne, væva å båkå å stå i bekka når dei slakta.

Det var nok bedre å være husmansfolk i min tid eller i foreldrenes tid, sier Ottine. Slik som i slåttonna var det mye brukt å slå melt, det var laje å slå ei meling om dagen (4 da) og flinke slåttekarer var ferdige med den til middag da var dei fri resten av dagen og slik så fekk dei

også gjort noe heime, i skuronna var også kona og barna med å skar for det var jerne bestemt vor mange mål dei skul sjera., og eg var å med å skar sier Ottine og kontrakta på bruket var kr. 60 pr år, 2 dager i uka om sumaren, og sjera 3 mål åker, eg hadde ingen plikt til å gå i garden, men var der å jelppte til en gang i blant. Plassen under Åmot var en bra plass, og husfolka var snille sier Ottine selv.